

Адміністративне право і процес

УДК 342.9

Дацьків Андрій Ігорович

аспірант

Приватного вищого навчального закладу "Європейський Університет"

Datskiv Andrii

Post-Graduate Student of the

Private Higher Education Institution "European University"

ORCID: 0009-0001-8953-9752

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНО-
ПРАВОВИХ СПОРІВ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ
LEGAL REGULATION OF PUBLIC-LEGAL DISPUTES IN A SPHERE
OF URBAN PLANING**

***Анотація.** Вступ. Належне нормативно-правове регулювання публічно-правових спорів було і залишається одним із найактуальніших питань у цій сфері, оскільки саме недоліки правової бази в першу чергу призводять до виникнення спорів між учасниками будівельних правовідносин. Крім цього, розмаїття спеціалізованих нормативно-правових актів та техніко-юридичних норм, що закріплені на рівні санкціонованих державою будівельних норм, та комплексність будівельної сфери в цілому має наслідком спекулювання, маніпулювання такими нормами зі сторони як суб'єктів владних повноважень, так і інших учасників сфери містобудування та архітектурної діяльності на стадії застосування таких норм. Це генерує судові спори. Більше того, це призводить до неправильного застосування адміністративними судами під час вирішення публічно-правових спорів матеріально-правових норм, аналіз яких є предметом цієї публікації. Також необхідно звернути*

особливу увагу на динамічності розвитку будівельної сфері та періодичне відставання правового регулювання від фактичних правовідносин, внаслідок чого реальний стан речей "узаконається" в судовому порядку, виходячи із загальних принципів права.

Враховуючи наведене вище, доцільно проаналізувати теоретико-правові аспекти законодавства у сфері містобудування та архітектурної діяльності для розуміння системи будівельної галузі як такої, а також визначити тенденції і шляхи його впорядкування та вдосконалення з метою запобігання та недопущення відповідних спорів у майбутньому, збалансування інтересів учасників спірних правовідносин.

Мета. Метою дослідження є розкриття теоретико-правових аспектів системи будівельного права як галузі, встановлення ключових проблем застосування норм матеріального права, що виникають під час розгляду судових спорів, за категоріями, які наведені у оглядах судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, визначення тенденцій та шляхів вдосконалення законодавства з метою запобігання та недопущення відповідних спорів у майбутньому, збалансування інтересів учасників спірних правовідносин.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення сфери містобудування; 2) праці вітчизняних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження теоретико-правових аспектів регулювання містобудівної за архітектурної діяльності, формування будівельного права як самостійної галузі або як підгалузі адміністративного права, розмежування публічних та цивільно-правових відносин у цій сфері; 3) судова практика з вирішення спорів у сфері містобудування.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування; формалізації, аналізу та синтезу; логічного узагальнення результатів.

Результати. За результатом проведеного аналізу встановлено, що сферу будівництва (містобудування) регулює більше тисячі нормативно-правових актів різної юридичної сили, серед яких є кодекси, постанови Кабінету Міністрів України, накази центральних органів виконавчої влади, державні та галузеві будівельні норми, національні стандарти тощо. Частина нормативно-правового матеріалу прийнята ще за часів Радянського Союзу, частина ґрунтується на нормах, які діяли в той час або прийняті на підставі законодавства рф, тобто є морально застарілими або бальним копіюванням із чужих правових систем без врахування внутрішньодержавної специфіки. Наразі відсутній єдиний комплексний нормативно-правовий акт, який би повною мірою регулював цю сферу. Найбільш близьким до цієї мети, є Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності», але як встановлено в ході проведеного аналізу, цей закон мало того, що дублює окремі приписи із попереднім профільним Законом України «Про основи містобудування», та ще й не містить фундаментальних положень, таких як: визначення основних напрямків містобудівної діяльності та самого поняття «містобудівна діяльність».

Щодо теоретичних аспектів будівельного чи то містобудівного права (наразі відсутнє єдине поняття, яке було б покликане охоплювати усю сферу), встановлено, що будівельне право як галузь є міжгалузевим явищем, оскільки черпає нормативний матеріал з джерел цивільного, господарського, адміністративного, земельного, екологічного та інших галузей права, тобто будівельне право складається як з будівельного приватного так і з будівельного публічного права. Найбільш доцільно публічне будівельне право, і це науково обґрунтовано, на наш погляд, віднести до особливої частини адміністративного права. Також встановлено, що для адміністративно-правового регулювання відносин у сфері містобудування характерним є імперативний метод правового

регулювання, хоча для будівельного права в цілому – змішаний. Додатково, за результатом проведеного аналізу практики Верховного Суду із розгляду публічно-правових спорів у сфері містобудування та архітектурної діяльності, встановлено ряд колізій та прогалин, подолання яких, на наше переконання, можливе лише шляхом розроблення комплексного єдиного уніфікованого нормативно-правового акту – Містобудівного кодексу України. Оскільки одночасне існування самодостатніх чи вузько-аспектних законів, на кшталт "Про основи містобудування", "Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності", "Про Генеральну схему планування території України", "Про архітектурну діяльність", "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду", – призводить до помилок та зловживань на рівні побутового правозастосування, генерує судові спори, а також ускладнює формування єдиної правозастосовної практики, провокує «виняткові правові проблеми» під час вирішення таких спорів. В ході проведеного аналізу взято за основу пропозиції окремих науковців щодо структури майбутнього містобудівного кодексу, запропоновано ряд змін. Окремо, окреслено проблематику використання в судовій практиці державних будівельних норм, як техніко-юридичних норм, тлумачення змісту яких потребує залучення спеціалістів, що в свою чергу ускладнює розгляд судових спорів та потребує матеріально- та процесуально-правових змін до законодавства.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити більш детальну увагу на прогалинах нормативно-правового регулювання (як матеріального так і процесуального права) правовідносин, що стали предметом конкретних категорій судових спорів у сфері містобудування, які попередньо необхідно також класифікувати. Це надасть змогу встановити напрямки розвитку законодавства та

запропонувати конкретні способи вирішення прогалин чи колізій, які призводять до виникнення судових спорів, з метою запобігання їх в майбутньому.

Ключові слова: містобудівна діяльність, будівельне право, публічне будівельне право, містобудівне право, спори у сфері містобудування, техніко-юридичні норми.

Summary. Introduction. Proper legal regulation of public-law disputes was and remains one of the most pressing issues in this area, since it is the shortcomings of the legal framework that primarily lead to the emergence of disputes between participants in construction legal relations. In addition, the variety of specialized regulatory and legal acts and technical and legal norms fixed at the level of state-sanctioned construction norms, and the complexity of the construction sector as a whole has the consequence of speculation, manipulation of such norms on the part of both the subjects of power and other participants spheres of urban planning and architectural activity at the stage of application of such norms. This generates litigation. Moreover, it leads to the incorrect application by administrative courts during the resolution of public legal disputes of substantive legal norms, the analysis of which is the subject of this publication. It is also necessary to pay special attention to the dynamism of the development of the construction sector and the periodic lagging of legal regulation from actual legal relations, as a result of which the real state of affairs is "legitimized" in court, based on general principles of law.

Taking into account the above, it is advisable to analyze the theoretical and legal aspects of legislation in the field of urban planning and architectural activity in order to understand the system of the construction industry as such, as well as to determine the trends and ways of its regulation and improvement in order to prevent and prevent relevant disputes in the future, balancing the interests of participants in disputed legal relations.

Purpose. The purpose of the study is to reveal the theoretical and legal aspects of the construction law system as a field, to establish the key problems of the application of substantive law norms that arise during the consideration of legal disputes, according to the categories given in reviews of the judicial practice of the Administrative Court of Cassation as part of the Supreme Court, to identify trends and ways of improving the legislation in order to prevent and prevent relevant disputes in the future, balancing the interests of participants in disputed legal relations.

Materials and methods. The research materials are: 1) regulatory and legal support in the field of urban planning; 2) the works of domestic authors conducting their scientific and practical research on the theoretical and legal aspects of the regulation of urban planning and architectural activities, the formation of construction law as an independent field or as a sub-field of administrative law, the distinction between public and civil law relations in this area; 3) judicial practice in resolving disputes in the field of urban planning.

In the process of carrying out the research, the following scientific methods were used: theoretical generalization and grouping; formalization, analysis and synthesis; logical generalization of the results.

Results. Based on the results of the analysis, it was established that the field of construction (city planning) is regulated by more than a thousand normative legal acts of various legal powers, among which are codes, resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, orders of central executive bodies, state and branch building regulations, national standards, etc. Part of the regulatory and legal material was adopted during the Soviet Union, part is based on the norms that were in force at that time or were adopted on the basis of the legislation of the Russian Federation, that is, they are morally outdated or copied from foreign legal systems without taking into account domestic specifics. Currently, there is no single comprehensive legal act that would fully regulate this area. The closest to this goal is the Law of Ukraine "On the

Regulation of Urban Planning", but as it was established during the analysis, this law not only duplicates certain prescriptions with the previous profile Law of Ukraine "On the Basics of Urban Planning", but also does not contain fundamental provisions, such as: definition of the main directions of urban planning activity and the concept itself "urban planning activity".

Regarding the theoretical aspects of construction or urban planning law (currently there is no single concept that would cover the entire sphere), it was established that construction law as a branch is an interdisciplinary phenomenon, as it draws normative material from sources of civil, economic, administrative, land, environmental and other branches of law, i.e. construction law consists of both construction private and construction public law. Public construction law is the most expedient, and it is scientifically justified, in our opinion, to be classified as a special part of administrative law.

It was also established that the imperative method of legal regulation is characteristic for the administrative and legal regulation of relations in the field of urban planning, although for construction law in general it is mixed.

It was also established that the imperative method of legal regulation is characteristic for the administrative and legal regulation of relations in the field of urban planning, although for construction law in general it is mixed. In addition, based on the results of the analysis of the Supreme Court's practice in the consideration of public legal disputes in the field of urban planning and architectural activity, a number of conflicts and gaps were identified, which, in our opinion, can be overcome only by developing a comprehensive single unified normative legal act – the Urban Planning Code of Ukraine. Since the simultaneous existence of self-sufficient or narrowly-specified laws, such as "On the basics of urban planning", "On liability for offenses in the field of urban planning", "On the General scheme of planning the territory of Ukraine", "On architectural activity", "On the regulation of urban planning activity", "On the comprehensive reconstruction of quarters (micro-districts) of an outdated

housing stock", – leads to errors and abuses at the level of domestic law enforcement, generates litigation, and also complicates the formation of a unified law enforcement practice, provokes "exceptional legal problems" during the resolution of such disputes.

In the course of the analysis, the proposals of individual scientists regarding the structure of the future urban planning code were taken as a basis, and a number of changes were proposed. Separately, the problem of the use of state building regulations in judicial practice as technical and legal regulations, the interpretation of whose content requires the involvement of specialists, is outlined, which in turn complicates the consideration of legal disputes and requires substantive and procedural legal changes to the legislation.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus more detailed attention on the gaps in the normative and legal regulation (both substantive and procedural law) of legal relations that have become the subject of specific categories of legal disputes in the field of urban planning, which must also be classified beforehand. This will make it possible to establish directions for the development of legislation and to propose specific ways of solving gaps or conflicts that lead to litigation, with the aim of preventing them in the future.

Key words: *urban planning activity, construction law, public construction law, urban planning law, disputes in the field of urban planning, technical and legal norms.*

Постановка проблеми. Належне нормативно-правове регулювання публічно-правових спорів було і залишається одним із найактуальніших питань у цій сфері, оскільки саме недоліки правової бази в першу чергу призводять до виникнення спорів між учасниками будівельних правовідносин. Крім цього, розмаїття спеціалізованих нормативно-правових актів та техніко-юридичних норм, що закріплені на рівні санкціонованих державою будівельних норм, та комплексність будівельної

сфери в цілому має наслідком спекулювання, маніпулювання такими нормами зі сторони як суб'єктів владних повноважень, так і інших учасників сфери містобудування та архітектурної діяльності на стадії застосування таких норм. Це генерує судові спори. Більше того, це призводить до неправильного застосування адміністративними судами під час вирішення публічно-правових спорів матеріально-правових норм, аналіз яких є предметом цієї публікації. Також необхідно звернути особливу увагу на динамічність розвитку будівельної сфери та періодичне відставання правового регулювання від фактичних правовідносин, внаслідок чого реальний стан речей "узаконається" в судовому порядку, виходячи із загальних принципів права.

Враховуючи наведене вище, доцільно проаналізувати теоретико-правові аспекти законодавства у сфері містобудування та архітектурної діяльності для розуміння системи будівельної галузі як такої, а також визначити тенденції і шляхи його впорядкування та вдосконалення з метою запобігання та недопущення відповідних спорів у майбутньому, збалансування інтересів учасників спірних правовідносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом дослідження нормативно-правового регулювання сфери містобудування та архітектурної діяльності здійснювали у різних час багато науковців, а саме: Коваленко Н.В., Легеза Ю.О., Ляшко О.Б. [4], що приділили увагу адміністративно-правовому регулюванню сфери містобудування, Грат М. [2], Лещинський В.П. [5], які досліджували генезис містобудівного права, Халабуденко О.А. [13], Майданик Р.А. [14], що приділили увагу розмежуванню будівельного права на приватне та публічне, а також Стукаленко О. В. [3], яка досліджувала адміністративно-правове забезпечення будівельної галузі та місце будівельного права в системі права, та інші науковці.

Окремі науковці досліджували цю тематику із фокусом саме на застосування адміністративними судами відповідних норм права під час розгляду публічно-правових спорів, а саме: Бевзенко В.М. [16], Сусак М. [17], Смокович М.І. [29], Лук'янець Д. [27], Коваленко Н.В. [4] та інші.

Однак, надмірний акцент на теоретико-правових аспектах законодавства у цій сфері залишив поза увагою шляхи його впорядкування, удосконалення з метою саме запобігання та недопущення публічно-правових спорів у майбутньому, збалансування інтересів учасників спірних правовідносин для їх гармонійного розвитку.

Метою статті є необхідність дослідження теоретико-правових аспектів системи будівельного права як галузі, встановлення ключових проблем застосування норм матеріального права, що виникають під час розгляду судових спорів, за категоріями, які наведені у оглядах судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, визначення тенденцій та шляхів вдосконалення законодавства з метою запобігання та недопущення відповідних спорів у майбутньому, збалансування інтересів учасників спірних правовідносин.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення сфери містобудування; 2) праці вітчизняних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження теоретико-правових аспектів регулювання містобудівної за архітектурної діяльності, формування будівельного права як самостійної галузі або як підгалузі адміністративного права, розмежування публічних та цивільно-правових відносин у цій сфері; 3) судова практика з вирішення спорів у сфері містобудування.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування; формалізації, аналізу та синтезу; логічного узагальнення результатів.

Виклад основного матеріалу. Як зауважують розробники містобудівного кодексу в Україні, станом на сьогодні в Україні містобудівну галузь регулює близько 23 законів. І ще сотні підзаконних актів, наказів Мінрегіону та державних будівельних норм [1]. Досліджуючи генезис містобудівного законодавства, Грат М. взагалі встановив, що станом на початок нового десятиліття в Україні мали чинність приблизно 1300 нормативних документів, що регулювали будівельну діяльність, з яких майже половина ухвалювалася ще за часів Радянського Союзу [2]. Подібні дослідження здійснювали також Стукаленко О.В. [3, с. 23-38], Коваленко Н.В., Легеза Ю.О., Ляшко О.Б. [4, с. 7-24], Лещинський В.П. [5]. Як впливає із публікацій дослідників з кожним етапом свого розвитку законодавство у сфері містобудування все більше і більше накопичувало розпорошені по різних джерелах норми. Перша спроба згрупувати та систематизувати цей масив законодавства здійснювалась за розпорядженням Кабінету Міністрів України [6] та була реалізована у проєкті Містобудівного кодексу України [7]. Натомість, прийнято профільний Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [8], а згаданий законопроект втратив актуальність. Як зауважують розробники нового містобудівного кодексу України, впродовж одинадцяти років його змінювали 65 разів [1].

Нормативно-правове регулювання будівельної галузі здійснюється різними групами нормативно-правових актів, прийнятих 1) за часів СРСР; 2) побудованих на основі союзного законодавства, 3) а також законодавства рф; 4) спрямованих на адаптацію до законодавства ЄС [3, с. 9].

Отже, маємо на вході для аналізу цікавий симбіоз нормативно-правового матеріалу з різних епох, які очевидно непокєднувані по своїй суті та потребують комплексного доопрацювання.

На цей момент є велика кількість наукових досліджень та напрацювань стосовно правового регулювання сфери містобудування. Значна частина уваги приділяється загальнотеоретичним аспектам, як-от визначення того, яке саме місце займає будівельне (містобудівне) право в системі права України. Частина науковців взагалі розмежовують поняття містобудівне право та будівельне право, вважаючи останнє більш ширшим утворенням, оскільки стосується не лише будівництва у містах [9].

Стукаленко О.В., підсумовує, що існує низка концептуальних положень, які стосуються адміністративно-правового регулювання будівельної галузі з виокремленням будівельного права як: окремої галузі права; складової іншої галузі права; міжгалузевого інституту [10].

Харитонов Є.О. та Харитонova О.І. вважають, що «містобудівне право» та «будівельне право» можна розглядати як комплексні галузі законодавства [9]. Аналогічної позиції дотримується Єрмоленко В.М. [11]. Рибак К.О., додатково аналізуючи правову природу містобудівного права, доходить висновку про те, що містобудівне право є системним утворенням публічно-правової природи, норми якого закладають юридичну основу для діяльності публічної адміністрації, покликаної гарантувати та забезпечити реалізацію публічного інтересу у сфері містобудування [12]. Халабуденко О.А., у свою чергу, вважає, що визначення будівельного права як комплексного формування, що складається з норм різних галузей права (адміністративного, податкового, фінансового), залишає відкритим питання про включення в нього інститутів цивільного права [13]. До подібної думки схиляється також і Майданик Р.А., стверджуючи, що містобудівне право є комплексною сферою права, предмет якої становлять цивільні і публічно-правові відносини у містобудівній сфері [14].

Для визначення місця містобудівного права в системі права України доцільно також проаналізувати метод правового регулювання, який застосовується до відповідних правовідносин.

Лещинський В.П., розглядаючи історичний аспект адміністративно-правового регулювання у сфері містобудування, відзначає, що історичне дослідження категорії «адміністративно-правове регулювання» свідчить про його незмінну сутність – врегулювання відносин між суб'єктом влади та приватною особою, але різні засоби регулювання протягом історії його розвитку. У радянський період навіть приватно-правові питання (наприклад, фінансування будівництва за рахунок коштів населення шляхом, зокрема, будівельних підрядів) регулювались актами, які були адміністративно-правовими по своїй суті, із використанням імперативних методів правового регулювання [5].

Незважаючи на те, що в цілому для адміністративно-правового регулювання відносин у сфері містобудування характерним є саме імперативний метод правового регулювання, оскільки він стосується інтересів суспільства та держави, формує гарантії дотримання прав та свобод людини і громадянина, все ж, як правильно зауважив Неборський Є., для сфери містобудування властиве широке використання суб'єктами адміністративно-правових відносин також диспозитивного методу. Для врегулювання діяльності суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері містобудування на рівні окремих фізичних та юридичних осіб, як правило, застосовується диспозитивний метод. Для органів влади теж властиве застосування диспозитивного методу, який передбачає взаємодію з громадськістю щодо питань містобудування [15].

Не залишилось без уваги і розмежування самого будівельного права на публічне та приватне. Так, Халабуденко О.А. вважає, що будівельне право складається з будівельного приватного та будівельного публічного права [13]. Такої ж думки притримується Майданик Р.А., уточнюючи, що основним правовим актом у сфері публічного будівельного права є Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності», присвячений переважно публічно-правовим нормам, що діють у сфері просторового і

територіального планування урбанізованих центрів, здійснюваного державними органами та органами місцевого самоврядування, відповідно, приватне містобудівне право становлять норми, що містяться в цивільному законодавстві, перш за все в ЦК України, та охоплює всі питання приватного землекористування, цивільних прав на здійснення та результати будівництва [14].

За аналізом масиву нормативних актів, які упорядковують процеси будівництва, його окремі складові чи прояви, Бевзенко В.М. виділяє такі основні групи нормативних актів у будівельній галузі: кодекси, закони, постанови Кабінету Міністрів України, накази центральних органів виконавчої влади, державні та галузеві будівельні норми, національні стандарти, що стосуються вимог до виготовлення містобудівної, проєктної, науково-проєктної та робочої документації, методів проєктування, процесів виконання будівельних робіт, методів випробувань, конструктивних та інженерних систем [16, с. 35].

Найбільш повно джерела публічного будівельного права України у ієрархічній послідовності викладено у практичному посібнику з Публічного будівельного права України за авторства Бевзенка В.М. та Сусак М. [17, с. 42-54]. Обсяг, відверто кажучи, вражає та пояснює тривалу затримку із належним упорядкуванням цієї галузі в єдиний кодифікований акт. В цьому сенсі в першу чергу доцільно зауважити очевидне дублювання двох Законів України, а саме: "Про основи містобудування" [18] та "Про регулювання містобудівної діяльності" [8], зокрема в преамбулі зазначається подібний предмет правового регулювання з використанням схожих категорій типу «засади», «основи» тощо. При тому, що саме другий закон мав би здійснювати консолідуючу функцію, як закон, прийнятий пізніше та націлений на комплексне вирішення питання правового регулювання відносин у сфері містобудування (замість згаданого вище відхиленого проєкту містобудівного кодексу). Також

змістовно ключові закони у цій сфері містять взаємне посилення, що ускладнює правозастосування, подолання окремих колізій за принципом домінування спеціальної норми над загальною. Те саме стосується і посилення на Цивільний (надалі – ЦК України) [19], Господарський [20] та Земельний кодекси [21], Закон України "Про землеустрій" [22], інші нормативно-правові акти, як такі, що *«регулюють відносини у сфері містобудівної діяльності»*. Згадані кодекси більшою мірою регулюють приватно-правові відносини, які в свою чергу, забезпечуються спеціалізованими засобами правового захисту, відтак і містять свій категоріальний апарат. Це на практиці ускладнює вирішення судами публічно-правових спорів, оскільки є необхідність запозичувати окремі приписи цивільного права, що звужує границю між публічно-правовими та приватно-правовими відносинами та призводить до спорів щодо підвідомчості (Наприклад, спори про необхідність знесення самочинного будівництва [23]). З цього приводу, правильно зауважують Бевзенко В. та Сусак М., що для правозастосування, судової практики, розгляду та вирішення спорів у галузі будівництва, захисту суб'єктивних прав, свобод та інтересів важливо розуміти не лише зміст, сутність і особливості публічного будівельного права України, але й критерії його відмежування і співвідношення із приватним будівельним правом. Обґрунтоване розмежування публічного і приватного будівельного права України обумовлюють правильний добір і застосування відповідних норм права, визначення способів захисту прав, свобод, інтересів учасників будівельних правовідносин, обрання правильного виду судової юрисдикції, необхідної для захисту суб'єктивних прав, свобод, інтересів в суді [17, с. 28]. Також науковці зазначають, що публічне та приватне право є відносно самодостатніми й незалежними у врегулюванні конкретних об'єктів, правних інститутів, а втручання (переривання) у дію норм будівельного права одного виду іншим видом – не допускається [17, с. 28-29].

Додатково слід відзначити нелогічне виділення в окремий закон питань, які стосуються відповідальності у сфері містобудування, зокрема у Закон України "Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності" (надалі – Закон № 208/94-ВР) [24], оскільки останній гармонійно мав би бути структурним елементом діючого Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності", а в подальшому – стати окремим розділом містобудівного кодексу. Більше того, з цього приводу Лук'янець Д. зауважує, що нормативні конструкції адміністративної відповідальності, визначені Законом № 208/94-ВР і Кодекс України про адміністративні правопорушення (надалі – КУпАП) [25], є практично ідентичними. В обох випадках і виявлення правопорушень, і розгляд справ про відповідні правопорушення здійснюється органами державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду. Що стосується провадження у справах про право порушення у сфері містобудівної діяльності, то основа цього провадження викладена у самому Законі № 208/94-ВР і деталізована у Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудівної діяльності [26]. Якщо уважно проаналізувати зазначений порядок, то неважко помітити, що переважна більшість його норм запозичена з КУпАП і відповідно адаптована з урахуванням особливостей суб'єктів правопорушень у сфері містобудування, а саме юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [27]. Тобто, маємо на законодавчому рівні ситуативне та вибіркове копіювання приписів КУпАП, виділення процедури притягнення до відповідальності не на рівні закону як в КУпАП, а на рівні підзаконного нормативно-правового акту, хоча санкції, які застосовуються до учасників будівництва в порівнянні з тими, які застосовуються в порядку КУпАП, суттєво вирізняються своїм розміром та наслідками.

Що стосується предмету правового регулювання публічного будівельного права доречно навести визначення, запропоноване суддею

Верховного Суду та науковцем Бевзенко В.М., оскільки воно найбільш адаптоване та апробоване через практичний досвід саме на регулюванні публічно-правових спорів у сфері містобудування. Зокрема, науковець зазначає, що сучасне національне Публічне будівельне право України – це сукупність адміністративно-правових норм, які на підставі спеціальних знань різних галузей науки, вихідних даних землевпорядкування, будівництва, архітектури, охорони навколишнього природного середовища, історико-культурної спадщини упорядковують суспільні відносини за участю адміністративних органів щодо будівництва об'єктів, введення їх в експлуатацію і державної реєстрації речових прав на ці об'єкти [28]. Також Бевзенко В.М. пропонує приблизну систему сучасного Публічного будівельного права України, яка відображає його змістове наповнення і перспективну реалізацію: право планування забудови (право будівельного планування/право просторового планування); будівельне нормотворення; дозвільне право; будівельне право (містобудівне право); розмежування планування забудови, містобудівного і спеціального планування; особливості проектування і будівництва певних об'єктів будівництва, зокрема інфраструктури забезпечення життєдіяльності населеного пункту; правовий захист і відповідальність держави у публічному будівельному праві [16, с. 41-42].

Більш деталізована структура системи Публічного будівельного права науковцем в співавторстві із Сусак М. доповнена проектно-будівельним правом (правом проектування будівництва), процедурним правом, правом публічної інфраструктури забезпечення життєдіяльності населеного пункту і територій, адміністративною відповідальністю у будівельній галузі, а також відновленням стану довкілля [17, с. 265].

З цією конструкцією частково можна погодитись, більше того, така система могла б лягти в основу формування єдиного кодифікованого акту, але все ж окремі аспекти потребують доопрацювання, як-от виключення

«будівельне право (містобудівне право)» або заміна його на більш деталізований «право забудови територій», аналогічно як науковець, на наш погляд, не включив «право здійснення архітектурної діяльності», що є нерозривно пов'язаним інститутом із системою будівельного (містобудівного) права. Також, доцільно перейменувати «будівельне нормотворення», в яке науковець в подальшому вкладає надто широкий зміст, а саме – прийняття нормативно-правових актів, правил та державних і галузевих будівельних норм [17, с. 273-274], – на «технічне регулювання та стандартизація у сфері містобудування», оскільки специфіка нормотворення у цій сфері в цілому зводиться лише до створення нормативно-правових актів технічного характеру – державних будівельних норм, а також створення та використання національних та інших стандартів. Тобто, лише цей аспект нормотворення є унікальним і самобутнім для будівельної галузі та принципово відрізняється від будь-яких інших сфер нормотворення. Окремі питання повноважень щодо видачі інших адміністративно-правових актів слід, на наш погляд, включити у правовий статус уповноважених суб'єктів будівельних правовідносин, що повинно сформувати окремий інститут будівельного права.

Ще одну структуру, запропонувала Стукаленко О.В., яка охоплює інститути правового статусу суб'єктів адміністративно-будівельних правовідносин; діяльності публічної адміністрації в будівельній галузі; планування території України; прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта; ліцензування в будівельній галузі; дозвільних процедур у будівельній галузі; контрольних заходів (державний архітектурно-будівельний контроль); адміністративної відповідальності в будівельній галузі; громадських слухань (контролю) [3, с. 56-57].

На наш погляд, все ж структура будівельного публічного права, по-перше, повинна логічно та системно охоплювати усі без виключення етапи

будівництва, які передбачені, зокрема ст. 26 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності", аналогічно як і напрямки містобудівної діяльності (ст. 2 згаданого Закону), тому спірним виглядає виділення в окремий інститут лише «*прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта*» без згадування «*проведення підготовчих робіт*», власне, «*будівельних робіт*» тощо. Доцільно взагалі регулювання цих правовідносин об'єднати в один інститут – «*забудови територій*». По-друге, науковець не включає «*архітектурну діяльність*», яка, на наше переконання, гармонійно інтегрується у систему як окремий інститут будівельного публічного права. Поряд з цим, цю структуру слід доповнити інститутом «*будівельного нормотворення*» (за пропозицією Бевзенко В.), оскільки будівництво на найнижчому рівні зводиться до застосування саме державних будівельних норм та інших техніко-юридичних норм (національні стандарти, тощо). Поряд з цим, необхідно доповнити структуру інститутами «*проектування*» та «*реєстрації речових прав*», а також інтегрувати у структуру комплекс норм, які регулюють порядок виділення земельних ділянок під забудову. Бо, власне, із оформлення земельної ділянки з'являється ключова категорія – «*територія забудови*».

В цілому, структура будівельного чи то містобудівного права потребує комплексного вивчення та доопрацювання, оскільки основне завдання, яке стоїть перед законодавцем – це зручність використання нормативного матеріалу, основоположною частиною чого є саме структура, яка повинна бути вичерпною, чіткою, логічно-послідовною та наочною.

За результатом проведеного аналізу загальнотеоретичних аспектів регулювання правовідносин у сфері містобудування та наукових позицій в цьому контексті, слід зауважити таке.

Будівництво – це основа життя сучасного суспільства. Нормативно-правове регулювання виходить за межі якоїсь однієї галузі права: адміністративного, цивільного чи господарського, а діє з однієї сторони самостійно повноцінно, а з іншої – черпає базові приписи з інших галузей. Більше того, має місце тісний зв'язок між правовим використанням земель та містобудівним законодавством. Тому, на наше переконання, розглядати будівельне чи то містобудівне право як окрему самостійну галузь права можна з певними застереженнями, але аж ніяк не складову частину уже існуючих (якщо мова йде не про виділення окремо публічного, чи то приватного будівельного права). Будівельне право можна було б розглядати як міжгалузеве утворення, але унікальність самотності та комплексності категоріального апарату, відокремлених суспільних відносин та доволі специфічного методу правового регулювання схиляє до думки все ж таки до самостійної галузі. Це в свою чергу дає чітке розуміння необхідності впорядкування нормативно-правової бази у зручний, уніфікований кодифікований акт, як-от будівельний чи містобудівний кодекс. Очевидний є той факт, що одночасне використання для порівняно одних і тих же цілей регулювання подібних правовідносин згаданої вище низки законів та підзаконних нормативно-правових актів, є максимально некомфортно і тягне за собою наслідки щодо генерування спорів, викривлення правової дійсності, порушення ключових принципів, які регулюють цю сферу існування суспільства, спекулювань, подвійних стандартів у сфері містобудування. А це все в сукупності негативно впливає та підвищує ризики фінансових збитків учасників будівництва, суттєво знижуючи інвестиційний клімат в Україні, рівень якого вкрай важливим є в умовах війни та подальшої відбудови житлової та промислової інфраструктури та інших об'єктів.

Окрім цього, суспільні відносини у сфері містобудування суттєво випереджають існуюче регулювання, завдяки чому виникають квазі

юридичні конструкції проекту будівництва, його учасників, розподілу зон відповідальності. Зокрема, на цей момент відсутнє поняття таке як «девелопер будівництва», фактично, ключова фігура на ринку будівництва нерухомого майна, який будучи основним фігурантом, зазвичай замаскований між такими категоріями як: «замовник», «генпідрядник», «інвестор» і т.д., – внаслідок чого, цей суб'єкт практично не несе жодної відповідальності за порушення у сфері містобудування, а також стає юридичним посередником між реальними інвесторами та номінальним виконавцем будівництва, що обмежує доступ таких інвесторів до осіб, які є кінцевими користувачами грошовими коштами. Фінансування будівництва взагалі окрема тема, яка виходить за рамки адміністративно-правового регулювання.

Повертаюся до контексту правового регулювання саме під час вирішення публічно-правових спорів, слушно врахувати думку судді Верховного Суду Смоковича М., який вважає, що практика застосування положень Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» є вкрай непростою і суперечливою, що зумовлює виникнення численних судових спорів, вирішення яких віднесено до адміністративної юрисдикції. Це зумовлено на думку науковця кількістю нормативно-правових актів, кількістю їх видавників, складністю структури згаданого, а також іншими чинниками [29].

Для наочної демонстрації проблематики правового регулювання містобудівної галузі необхідно провести аналіз правових позицій Верховного Суду, викладених, зокрема, у Огляді судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у спорах, що виникають у сфері містобудування та архітектурної діяльності [30].

Аналізуючи категорію, яка стосується дотримання суб'єктом містобудування вимог містобудівного законодавства під час виконання підготовчих і будівельних робіт», необхідно звернути увагу на ряд

проблемних питань, що виникають на рівні правозастосування, ключовим аспектом чого є тлумачення норм права.

Так, уже в першому рішенні Верховного Суду містяться формулювання на кшталт «...*Системний аналіз положень Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», Закону України «Про архітектурну діяльність» дає підстави дійти висновку про те, що замовником будівництва є особа, яка має легітимний намір щодо здійснення нового будівництва...*» [31], тобто, елементарне базове поняття «замовника будівництва» уже потребує системного тлумачення відповідних норм-дефініцій, які викладені у двох різних законах, що регулюють подібні правовідносини.

У постанові Верховного Суду від 18 серпня 2021 року у справі № 441/947/19 порушується інше питання, – коли здійснені будівельні роботи з порушеннями вимог, але незрозуміло хто саме має нести відповідальність, що в свою чергу, свідчить про недосконалість Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» та його неузгодженості із профільними актами у сфері містобудування.

У постанові Верховного Суду від 28 квітня 2021 року у справі № 804/2423/16 [32], розглядається проблематика відсутності у діючому законодавстві чітких норм, якими передбачено, що саме замовник, вказаний у повідомлення про початок виконання будівельних робіт, повинен бути власником або орендарем земельної ділянки. Іншими словами, спір між контролюючим органом та забудовником виник щодо питання, яку саме інформацію необхідно вказувати у базовому документі, з якого розпочинається будівництво, зрозуміло, із наслідками, які застосовуються до усіх подальших документів та проведених робіт.

У іншому рішенні Верховний Суд прямо констатує прогалину у законодавстві, а саме не визначення підстав, за наявності яких відповідний

орган державного архітектурно-будівельного контролю може відмовити у прийнятті повідомлення про початок виконання підготовчих робіт або ж повернути таке на доопрацювання» [33].

Окремою категорією спорів, розгляд яких часто сягає касаційного перегляду, є категорія, пов'язана із виконанням робіт з реконструкції у сфері містобудівної та архітектурної діяльності. Як слушно зауважено Перелигіною Р.В. та Дацьків А.І., для розмежування таких понять як *«реконструкція»*, *«нове будівництво»* та *«капітальний ремонт»* учасники будівництва, контролюючі органи та адміністративні суди України здебільшого посилаються державні будівельні норми. У свою чергу, профільний Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності" містить лише бланкетне відсилання до відповідних норм-дефініцій, що ускладнює розмежування згаданих будівельних та ремонтних робіт на практиці, призводить до зловживань як зі сторони учасників будівництва, так і контролюючих органів [34]. Власне, в цій категорії спорів порушується проблематика негативного *«симбіозу»* застарілого радянського регулювання та нового законодавства, яке не викладено в комплексному самодостатньому кодифікованому акті, а зобов'язане черпати залишки відсталого від розвитку суспільних відносин правового регулювання.

Як правильно зауважують Коваленко Н.В., Легеза Ю.О., Ляшко О.Б. [4, с. 113], чи не найголовнішою проблемою, яка з одного боку, стримує розвиток будівельного ринку України, а з іншого – часто призводить до порушень, є відсутність затвердженої містобудівної документації у населених пунктах. Відсутність містобудівної документації викликає неможливість надання ряду адміністративних послуг у сфері містобудування, зокрема, отримання рішення про містобудівні умови і обмеження земельних ділянок. Науковцями з цього приводу навіть пропонується введення відповідальності посадових осіб суб'єктів

публічної адміністрації за прострочення або взагалі за відсутність затвердженого плану забудови населеного пункту та іншої необхідної містобудівної документації [4, с. 113].

Як наслідок, така прогалина на рівні локального нормування призводить до ще однієї категорії публічно-правових спорів, яка детально проаналізована Дацьків А.І. [35], а саме категорії, пов'язаної із видачою містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, тобто базових документів, які є платформою та дороговказом будь-якого будівництва. Поряд з цим, виникає цікава ситуація з точки зору необхідності дотримання балансу приватного та публічного інтересу. Оскільки, без, для прикладу плану зонування або детального плану території чисто технічно неможливо видати містобудівні умови та обмеження територій і, логічно, що уповноважені органи місцевого самоврядування відмовляють у їх видачі. В той же затримка у їх розробленні не може гальмувати розвиток будівельних правовідносин. З цього приводу, Верховний Суд у постанові від 16 червня 2021 року у справі № 2340/3189/18 [36] погодився з висновком суду апеляційної інстанції, що сама по собі відсутність плану зонування або детального плану території, розроблення та затвердження якого відноситься до повноважень органів місцевого самоврядування, не може бути підставою для відмови у видачі містобудівних умов та обмежень, оскільки таке рішення приймається виключно у разі невідповідності намірів щодо забудови земельної ділянки вимогам містобудівної документації на місцевому рівні, так як і не може бути підставою для скасування уже виданих містобудівних умов та обмежень. Таким чином, через бездіяльність чи не узгодженість дій органів місцевого самоврядування, забудова територій в черговий раз змушена «легалізуватись» в судовому порядку, в той же час, призводячи до викривлення правової дійсності та правового режиму, який націлений її регулювати.

У ще одному рішенні Верховного Суду [37] розглядається проблематика нечіткості регулювання питання видачі будівельного паспорта – дозвільного документа, за яким здійснюється будівництво за спрощеною процедурою, що потребує системного тлумачення застосовного законодавства, а саме профільного закону та підзаконних актів, що регулюють порядок видачі будівельного паспорта.

Особливою категорією публічно-правових спорів є категорія щодо самочинного будівництва. Складність вирішення подібних спорів в першу чергу полягає в їх міжгалузевому характері, тобто юрисдикції. З однієї сторони, питання врегульовані Цивільним кодексом України, тобто є цивільно-правовими, що захищаються відповідними правовими засобами, оскільки порушується саме право цивільне – право власності чи користування земельною ділянкою чи конкретним об'єктом будівництва. З іншої сторони, – є публічно-правові норми, які регулюють питання знесення самочинного будівництва, а саме ст. 38 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [8]. Відповідно, знесення відбувається за позовом уповноваженого контролюючого органу після проведення перевірки та встановлення порушення публічних приписів. Проблема супроводжується вирішенням додаткових процесуальних питань, а саме, чи можливе ініціювання адміністративного позову про знесення самочинного будівництва без попереднього позову про зобов'язання здійснити перебудову (в порядку ч. ст. 376 ЦК України) [38]; як встановити належного відповідача, коли незрозуміло, хто саме здійснив самочинне будівництво [39]; чи можливе знесення самочинного будівництва за рішенням органу місцевого самоврядування [40].

В окремих випадках, як-от під час розгляду справи №807/1314/17 [41] Верховний Суд дійшов висновку про наявність виключної правової проблеми, зауваживши, що одним з ключових питань, яке підлягає вирішенню у межах цього спору, є застосування норми статті 12 Закону

України "Про регулювання містобудівної діяльності" у поєднанні з приписами статті 19 цього ж Закону щодо можливості розроблення детального плану територій поза межами населеного пункту за відсутності схеми планування частини територій України, яка має розроблятися за рішенням Кабінету Міністрів України.

За аналізом правових позицій Верховного Суду, що викладені за результатом розгляду публічно-правових спорів у сфері містобудування, слід звернути увагу, що ця сфера врегульована не лише нормами права в класичному розумінні (які виражені у формі законів чи підзаконних нормативно-правових актів), але й технічними нормами, які набули правової сили та стали техніко-юридичними нормами (зокрема, викладеними у державних будівельних нормах), оскільки сфера будівництва – це в першу чергу є технічна сфера, яка переходячи у правову площину, отримує свій властивий особливий режим правового регулювання.

Так, важливе місце у регулюванні правовідносин у сфері містобудування займають техніко-юридичні норми, предметом регулювання який є взаємодія людини із речами – засобами виробництва, предметами особистого користування, природними об'єктами тощо. Класичним призначенням техніко-юридичних норм є врегулювання заходів щодо забезпечення здоров'я та безпеки людини ... Хоча вказані норми й закріплюють певні обов'язки суб'єктів публічної влади, до компетенції яких належить такий огляд, та є обов'язковими на всій території України, але ступінь їх деталізації виходить за межі адміністративно-правового регулювання [5, с. 92]. В цьому ж сенсі, Ткаченко В., аналізуючи природу технічних (будівельних норм), їх співвідношення з нормами права, доходить вірного висновку про те, що містобудівні та будівельні норми і правила, як акти технічного нормування, містять в основному технічні норми, що являють собою

правила поведіння людей з технікою, але через які забезпечується вплив на поведінку суб'єктів будівельного процесу. Ці норми за своєю природою є нормами соціальними, не здатними регулювати відносини в будівництві до моменту, поки їм не буде надана належна правова форма [42].

На практиці ДБН як техніко-юридичні норми підлягають застосуванню судами під час розгляду переважної більшості публічно-правових спорів. В той же час, необхідно зауважити, що ДБН та будь-які інші техніко-юридичні норми не є публічно доступними, відтак суди та інші учасники адміністративного провадження не завжди відстежують чи можуть відстежити їх актуальність. Більше того, їх оцінка, аналіз та використання потребує залучення спеціалістів та експертів у відповідній галузі, а не банального копіювання з одного рішення у інше, таким чином, легалізуючи конкретний зміст норми, що містяться у таких ДБН. Окремо слід звернути увагу, що документи, які містяться не у публічному доступі та потребують залучення спеціалістів, слід розглядати не лише як форму вираження конкретного змісту техніко-юридичних норм, але й у процесуально-правовому розумінні як доказ, що містить обставини, які відносяться до предмету доказування, – обставини технічного характеру. Відтак питання, потребує належного регулювання не лише на рівні матеріально-правового регулювання, а й процесуального.

Стосовно напрямків розвитку містобудівного законодавства слід зауважити, що на першому місці однозначно є кодифікація і ми повністю підтримуємо позицію науковців в цьому сенсі. Тим більше, що практика зарубіжних країн свідчить про кодифікацію будівельного законодавства в межах будівельних кодексів та статутів, як-от у Чехії, ФРН, Австралії, США, Грузії, Норвегії тощо [43]. Окремо слід відзначити зарегульованість містобудівного законодавства. Як правильно зауважують Коваленко Н.В., Легеза Ю.О., Ляшко О.Б., метою змін, які проводяться в адміністративно-правовому регулюванні, є спрощення існуючих процедур саме для

сприяння розвитку будівельного ринку та покращення інвестиційного середовища [4, с. 113]. Окрім розроблення містобудівного кодексу є ряд інших реформаційних ініціатив, зокрема: законопроекти № 5655 від 11.06.2021, № 5071 від 16.02.2021 та №7282 від 13.04.2022, яких об'єднує ситуативне, а не комплексне реформування галузі, а також те, що усі згадані законопроекти наразі відійшли на другий план поряд із більш важливими, на думку законотворця, питаннями під час війни. В той же час хаотична забудова продовжується, а недоліки профільного законодавства генерують достатньо велику кількість публічно-правових спорів у сфері містобудування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатом проведеного аналізу встановлено, що сферу будівництва (містобудування) регулює більше тисячі нормативно-правових актів різної юридичної сили, серед яких є кодекси, постанови Кабінету Міністрів України, накази центральних органів виконавчої влади, державні та галузеві будівельні норми, національні стандарти тощо. Частина нормативно-правового матеріалу прийнята ще за часів Радянського Союзу, частина ґрунтується на нормах, які діяли в той час або прийняті на підставі законодавства РФ, тобто є морально застарілими або бальним копіюванням із чужих правових систем без врахування внутрішньодержавної специфіки. Наразі відсутній єдиний комплексний нормативно-правовий акт, який би повною мірою регулював цю сферу. Найбільш близьким до цієї мети, є Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності», але цей закон дублює окремі положення Закону України «Про основи містобудування» і не містить інших фундаментальних положень.

Щодо теоретичних аспектів будівельного чи то містобудівного права (наразі відсутнє єдине поняття, яке було б покликане охоплювати усю сферу), встановлено, що будівельне право як галузь є міжгалузевим явищем, оскільки черпає нормативний матеріал з джерел цивільного,

господарського, адміністративного, земельного, екологічного та інших галузей права, тобто будівельне право складається як з будівельного приватного так і з будівельного публічного права. Найбільш доцільно публічне будівельне право, і це науково обґрунтовано, на наш погляд, віднести до особливої частини адміністративного права. Також встановлено, що для адміністративно-правового регулювання відносин у сфері містобудування характерним є імперативний метод правового регулювання, хоча для будівельного права в цілому – змішаний. Додатково, за результатом проведеного аналізу практики Верховного Суду із розгляду публічно-правових спорів у сфері містобудування та архітектурної діяльності, встановлено ряд колізій та прогалин, подолання яких, на наше переконання, можливе лише шляхом розроблення комплексного єдиного уніфікованого нормативно-правового акту – Містобудівного кодексу України, оскільки одночасне існування самодостатніх чи вузько-аспектних законів призводить до помилок та зловживань на рівні побутового правозастосування, генерує судові спори, а також ускладнює формування єдиної правозастосовної практики, провокує «виняткові правові проблеми» під час вирішення таких спорів. В ході проведеного аналізу взято за основу пропозиції окремих науковців щодо структури майбутнього містобудівного кодексу, запропоновано ряд змін. Окремо, окреслено проблематику використання в судовій практиці державних будівельних норм, як техніко-юридичних норм, тлумачення змісту яких потребує залучення спеціалістів, що в свою чергу ускладнює розгляд судових спорів та потребує матеріально- та процесуально-правових змін до законодавства.

В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити більш детальну увагу на прогалинах нормативно-правового регулювання (як матеріального так і процесуального права) правовідносин, що стали предметом конкретних категорій судових спорів у сфері містобудування,

які попередньо необхідно також класифікувати. Це надасть змогу встановити напрямки розвитку законодавства та запропонувати конкретні способи вирішення прогалин чи колізій, які призводять до виникнення судових спорів, з метою запобігання їх в майбутньому.

Література

1. Бондар Г.В. Містобудівне законодавство як набір з різних "хотелок". *URBIS AIR*. 2023. URL: <https://urbisair.com.ua/news/mistobudivne-zakonodavstvo-iak-nabir-z-riznykh-khotielok/> (дата звернення: 20.06.2024).
2. Грат М. Генезис містобудівного законодавства України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 5. С. 106.
3. Стукаленко О.В. Адміністративно-правове забезпечення будівельної галузі: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2021.
4. Коваленко Н.В., Легеза Ю.О., Ляшко О.Б. Адміністративно-правове регулювання в сфері містобудування: монографія. Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 7-24.
5. Лецинський В. П. До питання визначення предмету адміністративно-правового регулювання у сфері містобудування: історичний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019. Т. 1, № 41.
6. Про схвалення Концепції Містобудівного кодексу України: Розпорядження КМ України від 18 липня 2007 року № 536-р. *Верховна Рада України*.
7. Проект Містобудівного кодексу України від 18.05.2010 № 6400.
8. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. *Верховна Рада України*.
9. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Містобудівне право у системі юридичних категорій. *Будівельне право: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць* / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт.; редкол.: П. М. Куліков (голова)

[та ін.]. Київ; Тернопіль: Економічна думка, 2018. Друга наук. практ. конф., Київ, 6 грудня 2018 р. С. 17-22.

10. Стукаленко О. В. Місце будівельного права в системі права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2016. Вип. 37(3). С. 25-27.

11. Єрмоленко В.М. Містобудівне право в системі права України. *Право. Людина. Довкілля*. 2019. № 4 (10). С. 85-94.

12. Рибак К. О. Щодо правової природи містобудівного права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. № 25. С. 52-54.

13. Халабуденко О. А. Будівельне право: деякі методологічні підходи до сфери правової дійсності, яка формується. *Будівельне право: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт.; редкол.: П. М. Куліков (голова) [та ін.]*. Київ-Тернопіль: Економічна думка, 2018. Друга наук. практ. конф., Київ, 6 грудня 2018 року. С. 34-43.

14. Майданик Р. А. Містобудівне право: цивільно-правові аспекти. *Будівельне право: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць: в 2 ч. / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт.; редкол.: П. М. Куліков (голова) [та ін.]*. Київ; Тернопіль: Бескиди, 2019. Ч.1. Третя наук. практ. конф., Київ, 4 грудня 2019 року. С. 6-8.

15. Неборський Є. Діяльність суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері містобудування. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1 (21). С. 83.

16. Бевзенко В.М. Публічне будівельне право України: від доктрини до практичного втілення через європейський досвід. *Право України*. 2023. № 2.

17. Бевзенко В., Сусак М. Публічне будівельне право України. *ВД «Дакор»*. 2024.

18. Про основи містобудування: Закон України від 16 листопада 1992 року № 2780-XII. *Верховна Рада України*.
19. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Верховна Рада України*.
20. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Верховна Рада України*.
21. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. *Верховна Рада України*.
22. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 року № 858-IV. *Верховна Рада України*.
23. Ухвала Верховного Суду від 20 грудня 2018 року, судова справа № 826/8743/15.
24. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 14 жовтня 1994 року № 208/94-ВР. *Верховна Рада України*.
25. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 7 грудня 1984 року № 8073-X. *ВР УРСР*.
26. Про затвердження Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Постанова КМ України від 6 квітня 1995 р. № 244. *Верховна Рада України*.
27. Лук'янець Д. Адміністративна відповідальність у сфері містобудівної діяльності: прогрес чи деградація? *Право України*. 2023. № 2. С. 54.
28. Бевзенко В.М. Вступ до актуальної теми. *Право України*. 2023. № 2. С. 14.
29. Смокович М. Концепція належного застосування законодавчих норм у сфері містобудівної діяльності крізь призму правових позицій Верховного Суду. *Право України*. 2023. № 2. С. 67-68.

30. Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у спорах, що виникають у сфері містобудування та архітектурної діяльності від 01.02.2023. *Верховний Суд України: вебсайт*. URL:

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KAS_mistobuduv_1.pdf (дата звернення: 20.06.2024).

31. Постанова Верховного Суду від 26 січня 2021 року, судова справа № 826/10130/18.

32. Постанова Верховного Суду від 28 квітня 2021 року, судова справа № 804/2423/16.

33. Постанова Верховного Суду від 09 червня 2021, судова справа № 826/6188/18.

34. Перелигіна Р.В., Дацьків А.І. Аналіз судової практики із розгляду спорів, пов'язаних із виконанням робіт з реконструкції. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 3. С. 198-204.

35. Дацьків А.І. Аналіз судової практики оскарження рішень, дій та бездіяльності органів державної влади щодо видачі містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 2-4. С. 56-65.

36. Постанова Верховного Суду від 16 червня 2021 року, судова справа № 2340/3189/18.

37. Постанова Верховного Суду від 19 серпня 2021 року, судова справа № 823/994/18.

38. Постанова Верховного Суду від 29 січня 2020 року, судова справа № 822/2149/18.

39. Постанова Верховного Суду від 14 лютого 2022 року, судова справа № 826/7203/17.

40. Постанова Верховного Суду від 03 березня 2021, судова справа № 501/112/14-а.

41. Постанова Верховного Суду 14 лютого 2024 року, судова справа №807/1314/17.

42. Ткаченко В. Співвідношення будівельних та правових норм у будівництві в контексті настання відповідальності за їх порушення. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 40-44.

43. Гаран О. В. Меседж щодо кодифікації законодавства у сфері містобудування. *Будівельне право: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць* / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт.; редкол.: П. М. Куліков (голова) [та ін.]. Київ; Тернопіль: Економічна думка, 2018. Друга наук. практ. конф., Київ, 6 грудня 2018 р. С. 12-16.

References

1. Bondar H.V. (2023). Mistobudivne zakonodavstvo yak nabir z riznykh "khotielok". *URBIS AIR*. URL: <https://urbisair.com.ua/news/mistobudivne-zakonodavstvo-iak-nabir-z-riznykh-khotielok/> [in Ukrainian].

2. Hrat M. (2019). Henezys mistobudivnoho zakonodavstva Ukrainy. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. № 5. pp. 106 [in Ukrainian].

3. Stukalenko O.V. (2021). Administratyvno-pravove zabezpechennia budivelnoi haluzi: monohrafiia. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].

4. Kovalenko N.V., Leheza Yu.O., Liashko O.B. (2017). Administratyvno-pravove rehuliuвання v sferi mistobuduvannia: monohrafiia. Vydavnychiy dim «Helvetyka». pp. 7-24 [in Ukrainian].

5. Leshchynskyi V. P. (2019). Do pytannia vyznachennia predmetu administratyvno-pravovoho rehuliuвання u sferi mistobuduvannia: istorychnyi aspekt. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurytsprudentsiia*. T. 1, № 41 [in Ukrainian].

6. Pro skhvalennia Kontseptsii Mistobudivnoho kodeksu Ukrainy: Rozporiadzhennia KM Ukrainy vid 18 lypnia 2007 roku № 536-r. *Verkhovna Rada Ukrainy* [in Ukrainian].
7. Proekt Mistobudivnoho kodeksu Ukrainy vid 18.05.2010 № 6400 [in Ukrainian].
8. Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 17 liutoho 2011 roku № 3038-VI. *Verkhovna Rada Ukrainy* [in Ukrainian].
9. Kharytonov Ye. O., Kharytonova O. I. (2018). Mistobudivne pravo u systemi yurydychnykh katehori. *Budivelne pravo: problemy teorii i praktyky: zb. nauk. prats* / Kyiv. nats. un-t bud-va i arkh. redkol.: P. M. Kulikov (holova) [ta in.]. Kyiv; Ternopil: Ekonomichna dumka, 2018. Druha nauk. prakt. konf. pp. 17-22 [in Ukrainian].
10. Stukalenko O. V. (2016). Mistse budivelnoho prava v systemi prava. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*. Vyp. 37(3). pp. 25-27 [in Ukrainian].
11. Iermolenko V.M. (2019). Mistobudivne pravo v systemi prava Ukrainy. *Pravo. Liudyna. Dovkillia*. № 4 (10). pp. 85-94 [in Ukrainian].
12. Rybak K. O. (2017). Shchodo pravovoi pryrody mistobudivnoho prava. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurytsprudentsiia*. № 25. pp. 52-54 [in Ukrainian].
13. Khalabudenko O. A. (2018). Budivelne pravo: deiaki metodolohichni pidkhody do sfery pravovoi diisnosti, yaka formuietsia. *Budivelne pravo: problemy teorii i praktyky: zb. nauk. prats* / Kyiv. nats. un-t bud-va i arkh.; redkol.: P. M. Kulikov (holova) [ta in.]. Kyiv-Ternopil: Ekonomichna dumka, 2018. Druha nauk. prakt. konf. pp. 34-43 [in Ukrainian].
14. Maidanyk R. A. (2019). Mistobudivne pravo: tsyvilno-pravovi aspekty. *Budivelne pravo: problemy teorii i praktyky: zb. nauk. prats: v 2 ch.* / Kyiv. nats. un-t bud-va i arkh.; redkol.: P. M. Kulikov (holova) [ta in.]. Kyiv; Ternopil: Beskydy, 2019. Ch.1. Tretia nauk. prakt. konf. pp. 6-8 [in Ukrainian].

15. Neborskyi Ye. (2020). Diialnist subiektiv administratyvno-pravovykh vidnosyn u sferi mistobuduvannia. *Aktualni problemy pravoznavstva*. № 1 (21). pp. 83 [in Ukrainian].
16. Bevzenko V.M. (2023). Publichne budivelne pravo Ukrainy: vid doktryny do praktychnoho vtilennia cherez yevropeyskyi dosvid. *Pravo Ukrainy*. № 2 [in Ukrainian].
17. Bevzenko V., Susak M. (2024). Publichne budivelne pravo Ukrainy. VD «Dakor» [in Ukrainian].
18. Pro osnovy mistobuduvannia: Zakon Ukrainy vid 16 lystopada 1992 roku № 2780-XII. *Verkhovna Rada Ukrainy* [in Ukrainian].
19. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 435-IV. *Verkhovna Rada Ukrainy* [in Ukrainian].
20. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 436-IV. *Verkhovna Rada Ukrainy* [in Ukrainian].
21. Zemelnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 25 zhovtnia 2001 roku № 2768-III. *Verkhovna Rada Ukrainy* [in Ukrainian].
22. Pro zemleustrii: Zakon Ukrainy vid 22 travnia 2003 roku № 858-IV. *Verkhovna Rada Ukrainy* [in Ukrainian].
23. Ukhvala Verkhovnoho Sudu vid 20 hrudnia 2018 roku, sudova sprava № 826/8743/15 [in Ukrainian].
24. Pro vidpovidalnist za pravoporushennia u sferi mistobudivnoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 1994 roku № 208/94-VR. *Verkhovna Rada Ukrainy* [in Ukrainian].
25. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon vid 7 hrudnia 1984 roku № 8073-X. *VR URSR* [in Ukrainian].
26. Pro zatverdzhennia Poriadku nakladennia shtrafiv za pravoporushennia u sferi mistobudivnoi diialnosti: Postanova KM Ukrainy vid 6 kvitnia 1995 r. № 244. *Verkhovna Rada Ukrainy* [in Ukrainian].

27. Lukianets D. (2023). Administratyvna vidpovidalnist u sferi mistobudivnoi diialnosti: prohres chy dehradatsiia? *Pravo Ukrainy*. № 2. pp. 54 [in Ukrainian].
28. Bevzenko V.M. (2023). Vstup do aktualnoi temy. *Pravo Ukrainy*. № 2. pp. 14 [in Ukrainian].
29. Smokovych M. (2023). Kontseptsiiia nalezhnoho zastosuvannia zakonodavchykh norm u sferi mistobudivnoi diialnosti kriz pryzmu pravovykh pozytsii Verkhovnoho Sudu. *Pravo Ukrainy*. № 2. pp. 67-68 [in Ukrainian].
30. Ohliad sudovoi praktyky Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu u sporakh, shcho vynykaiut u sferi mistobuduvannia ta arkhitekturnoi diialnosti vid 01.02.2023. *Verkhovnyi Sud Ukrainy: vebseit*. URL:https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Oglyad_KAS_mistobuduv_1.pdf [in Ukrainian].
31. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 26 sichnia 2021 roku, sudova sprava № 826/10130/18 [in Ukrainian].
32. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 28 kvitnia 2021 roku, sudova sprava № 804/2423/16 [in Ukrainian].
33. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 09 chervnia 2021, sudova sprava № 826/6188/18 [in Ukrainian].
34. Pereyhina R.V., Datskiv A.I. (2023). Analiz sudovoi praktyky iz rozghliadu sporiv, poviazanykh iz vykonanniam robot z rekonstruktsii. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 3. pp. 198-204 [in Ukrainian].
35. Datskiv A.I. (2022). Analiz sudovoi praktyky oskarzhennia rishen, dii ta bezdiialnosti orhaniv derzhavnoi vlady shchodo vydachi mistobudivnykh umov ta obmezhen zabudovy zemelnoi dilianky. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 2-4. pp. 56-65 [in Ukrainian].
36. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 16 chervnia 2021 roku, sudova sprava № 2340/3189/18 [in Ukrainian].

37. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 19 serpnia 2021 roku, sudova sprava № 823/994/18 [in Ukrainian].

38. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 29 sichnia 2020 roku, sudova sprava № 822/2149/18 [in Ukrainian].

39. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 14 liutoho 2022 roku, sudova sprava № 826/7203/17 [in Ukrainian].

40. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 03 bereznia 2021, sudova sprava № 501/112/14-a [in Ukrainian].

41. Postanova Verkhovnoho Sudu 14 liutoho 2024 roku, sudova sprava №807/1314/17 [in Ukrainian].

42. Tkachenko V. (2018). Spivvidnoshennia budivelnnykh ta pravovykh norm u budivnytstvi v konteksti nastannia vidpovidalnosti za yikh porushennia. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 9. S. 40-44 [in Ukrainian].

43. Haran O. V. (2018). Mesedzh shchodo kodyfikatsii zakonodavstva u sferi mistobuduvannia. *Budivelne pravo: problemy teorii i praktyky: zb. nauk. prats* / Kyiv. nats. un-t bud-va i arkhitekt.; redkol.: P. M. Kulikov (holova) [ta in.]. Kyiv; Ternopil: Ekonomichna dumka, 2018. Druha nauk. prakt. konf. pp. 12-16 [in Ukrainian].